

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 9 listopada 2010 r.*

W sprawie C-296/10

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Amtsgericht Stuttgart (Niemcy) postanowieniem z dnia 31 maja 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 16 czerwca 2010 r., w postępowaniu:

Bianca Purrucker

przeciwko

Guillermo Vallésowi Pérezowi,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: J.N. Cunha Rodrigues, prezes izby, A. Arabadjiev, A. Rosas (sprawozdawca), U. Lohmus i A. Ó Caoimh, sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: N. Jääskinen,
sekretarz: B. Fülöp, administrator,

uwzględniając postanowienie prezesa Trybunału z dnia 15 lipca 2010 r. o rozpoznaniu sprawy w trybie przyspieszonym zgodnie z art. 23a statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz art. 104a akapit pierwszy regulaminu postępowania przed Trybunałem,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 27 września 2010 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu B. Purrrucker przez B. Steinacker, Rechtsanwältin,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega oraz J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez J.M. Rodrígueza Cárcamo, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu francuskiego przez G. de Berguesa oraz B. Beaupère-Manokhę, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez F. Penlington, działającą w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu Komisji Europejskiej przez A.M. Rouchaud-Joët oraz S. Grünheid, działające w charakterze pełnomocników,

po wysłuchaniu rzecznika generalnego,

wydaje następujący

Wyrok

- ¹ Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. L 338, s. 1).

- ² Wniosek ten został złożony w ramach sporu między B. Purucker a G. Vallésem Pérezem dotyczącego prawa do pieczy nad ich synem Merlínem.

Ramy prawne

- 3 Poprzednikiem rozporządzenia nr 2201/2003 było rozporządzenie Rady (WE) nr 1347/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojga małżonków (Dz.U. L 160, s. 19). Rozporządzenie nr 1347/2000 zostało uchylone rozporządzeniem nr 2201/2003, którego zakres stosowania jest szerszy.
- 4 Motywy 12, 16 oraz 21 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowią:

„(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości. Oznacza to, że jurysdykcja powinna należeć w pierwszej kolejności do sądów państw członkowskich zwykłego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka lub w następstwie porozumienia zawartego między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej.

[...]

- (16) Niniejsze rozporządzenie nie powinno wyłączać zarządzania środków tymczasowych przez sądy państwa członkowskiego – w przypadkach niecierpiących zwłoki – w tym środków ochronnych, w stosunku do osób lub przedmiotów majątkowych znajdujących się w tym państwie.

[...]

- (21) Uznawanie i wykonywanie orzeczeń wydanych w państwie członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a podstawy nieuznania orzeczenia powinny być ograniczone do niezbędnego minimum”.

5 Zgodnie z art. 2 rozporządzenia nr 2201/2003:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

- 1) »sąd« obejmuje wszelkie organy państw członkowskich, które są właściwe w sprawach, które zgodnie z art. 1 wchodzi w zakres stosowania niniejszego rozporządzenia;

[...]

- 4) »orzeczenie« oznacza każde wydane przez sąd państwa członkowskiego orzeczenie orzekające rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa, jak również każde orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej, niezależnie od tego, w jaki sposób nazywane jest dane orzeczenie, w tym wyrok lub postanowienie;

[...]

- 7) »odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę na dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem;

[...]

- 9) »piecza na dzieckiem« obejmuje prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka;

[...]”

6 Artykuł 8 ust. 1 rozporządzenia stanowi:

„W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt”.

- 7 Artykuł 16 rozporządzenia nr 2201/2003 zatytułowany „Wszczęcie postępowania przed sądem” stanowi:

„1. Uznaje się, że postępowanie przed sądem zostało wszczęte:

- a) w chwili, w której pismo wszczynające postępowanie lub pismo równorzędne jest wniesione do sądu, pod warunkiem że powód lub wnioskodawca nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem doręczenia pisma stronie przeciwnej;

lub

- b) jeżeli pismo musi być doręczone przed wniesieniem do sądu, w chwili, w której organ odpowiedzialny za doręczenie otrzymał pismo, pod warunkiem że powód lub wnioskodawca nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem wniesienia pisma do sądu”.

- 8 Zgodnie z art. 17 rozporządzenia:

„Sąd państwa członkowskiego stwierdza z urzędu brak swojej jurysdykcji, jeżeli postępowanie zostało wszczęte przed tym sądem w sprawie, w której nie ma jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia i w której sąd innego państwa członkowskiego ma jurysdykcję na podstawie niniejszego rozporządzenia”.

9 Artykuł 19 ust. 2 i 3 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„2. Jeżeli pozwy lub wnioski dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do tego samego dziecka oraz na tej samej podstawie roszczenia [dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka, mające ten sam przedmiot i podstawę] zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

3. Jeżeli ustalona została jurysdykcja sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz sądu.

W takim przypadku strona, która wniosła pozew lub wniosek do sądu, przed którym wszczęto postępowanie później, może wnieść ten pozew lub wniosek do sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek”.

10 Artykuł 20 rozporządzenia zatytułowany „Środki tymczasowe włącznie ze środkami zabezpieczającymi” stanowi:

„1. W przypadkach niecierpiących zwłoki sądy państwa członkowskiego stosują, niezależnie od przepisów niniejszego rozporządzenia, środki tymczasowe przewidziane w prawie tego państwa członkowskiego, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, w odniesieniu do osób lub mienia znajdujących się w tym państwie, nawet jeśli na podstawie niniejszego rozporządzenia rozpoznanie sprawy co do istoty należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego.

2. Środki, o których mowa w ust. 1, tracą moc, gdy sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem rozpoznanie sprawy co do istoty, podjął środki, które uważa za właściwe”.

- 11 Artykuł 21 i następne rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczą uznawania i wykonywania orzeczeń. Wspomniany art. 21 ust. 1 stanowi w szczególności, że orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim jest uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.
- 12 Artykuł 24 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi, że jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenia nie może być badana.

Stan faktyczny sprawy przed sądem krajowym i postępowania w toku

- 13 Z postanowienia odsyłającego, z okoliczności przywołanych w wyroku z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie C-256/09 Purruker, Zb.Orz. I-7353, i z akt sprawy przekazanych Trybunałowi przez sąd odsyłający wynika, że w połowie roku 2005 B. Purruker, obywatelka niemiecka, zamieszkała w Hiszpanii z G. Vallésem Pérezem, obywatelem hiszpańskim urodzonym w Niemczech. Wynikiem ich związku były narodziny bliźniaków Merlína i Samiry w dniu 31 maja 2006 r., które przyszły na świat jako wcześniaki. G. Vallés Pérez uznał swoje ojcostwo. Z uwagi na to, że rodzice zamieszkiwali razem, zgodnie z prawem hiszpańskim przysługiwało im wspólne prawo do pieczy. Dzieci mają zarówno obywatelstwo niemieckie, jak i hiszpańskie.
- 14 Ponieważ stosunki między B. Purruker i G. Vallésem Pérezem popsuły się, B. Purruker zamierzała wraz z dziećmi przenieść się z powrotem do Niemiec, natomiast G. Vallés Pérez początkowo się na to nie zgadzał. W dniu 30 stycznia 2007 r. strony zawarły umowę w formie aktu notarialnego, która dla swej wykonalności wymagała zatwierdzenia przez sąd. Zgodnie z tą umową B. Purruker miała przenieść się wraz z dziećmi do Niemiec.

- 15 W związku z komplikacjami i koniecznością przeprowadzenia zabiegu chirurgicznego Samira nie mogła opuścić szpitala w dniu, w którym miał nastąpić wyjazd. W tej sytuacji w dniu 2 lutego 2007 r. B. Purruker wyjechała do Niemiec z synem Merlínem. Strony postępowania przed sądem odsyłającym spierają się co do tego, czy G. Vallés Pérez nadal zgadzał się na wyjazd B. Purruker z Merlínem w świetle tej szczególnej sytuacji.
- 16 Miejsca zamieszkania członków rodziny nie uległy zmianie od chwili wyjazdu B. Purruker w dniu 2 lutego 2007 r.
- 17 Między stronami sporu przed sądem krajowym toczą się trzy postępowania:
- pierwsze, w Hiszpanii, przed Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial w przedmiocie zarządzenia środków tymczasowych, toczące się z wniosku G. Vallésa Péreza. Nie jest wykluczone, że pod pewnymi warunkami postępowanie to można by uznać za postępowanie co do istoty w przedmiocie przyznania pieczy nad dziećmi Merlínem i Samirą;
 - drugie, w Niemczech, z wniosku G. Vallésa Péreza, o nadanie exequatur orzeczeniu Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial z dnia 8 listopada 2007 r. zarządzającemu środki tymczasowe i w związku z którym wydany został ww. wyrok w sprawie Purruker,
 - trzecie, w Niemczech, zainicjowane przez B. Purruker, w przedmiocie przyznania pieczy nad tymi samymi dziećmi. To właśnie postępowanie leży u podstaw wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

Wszczęte w Hiszpanii postępowanie w przedmiocie zarządzenia środków tymczasowych dotyczących pieczy nad dziećmi oraz ewentualnie mające doprowadzić do wydania rozstrzygnięcia co do istoty

- ¹⁸ W czerwcu 2007 r. G. Vallés Pérez, nie czując się już związanym aktem notarialnym z dnia 30 stycznia 2007 r., wystąpił do Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial o zarządzenie środków tymczasowych i w szczególności o przyznanie prawa do pieczy nad dziećmi Merlínem i Samirą.
- ¹⁹ Posiedzenie odbyło się w dniu 26 września 2007 r. B. Purruker złożyła uwagi na piśmie i była reprezentowana.
- ²⁰ Orzeczeniem z dnia 8 listopada 2007 r. Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial stwierdził swoją właściwość i zarządził środki niecierpiące zwłoki i tymczasowe w szczególności w przedmiocie prawa do pieczy nad dziećmi. Orzeczenie to zostało sprostowane orzeczeniem z dnia 28 listopada 2007 r.
- ²¹ Według informacji zawartych w aktach sprawy zgodnie z prawem hiszpańskim środki tymczasowe, o które wniesiono i które zostały zarządzone przed przedstawieniem żądania co do istoty, pozostają skuteczne jedynie wtedy, gdy główne żądanie sporne zostanie zgłoszone w ciągu 30 dni od ich zarządzenia.

- 22 Około stycznia 2008 r. – dokładna data nie została podana ani nie wynika z żadnego dokumentu znajdującego się w aktach sprawy przekazanych przez sąd odsyłający – G. Vallés Pérez wniósł powództwo do Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial zawierające żądanie co do istoty. B. Purrrucker twierdzi, że powództwo to zostało wniesione po upływie przewidzianego terminu.
- 23 Orzeczeniem z dnia 28 października 2008 r. Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial zajął stanowisko w przedmiocie „sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek” w rozumieniu art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003. Zauważył on, że rozstrzygnął już kwestię swojej właściwości w orzeczeniu z dnia 8 listopada 2007 r. i przywołał różne okoliczności faktyczne mające walter łączników jurysdykcyjnych, które przytoczone zostały w tymże wyroku. Zwrócił on uwagę na to, że w dniu 28 czerwca 2007 r. uwzględnił wniosek o zastosowanie środków tymczasowych dotyczących pieczy nad dziećmi. Jako że matka zwróciła się do sądu niemieckiego dopiero we wrześniu 2007 r., Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial uznał się za „sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek”, i stwierdził swoją właściwość do rozpoznania sprawy zgodnie z art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003.
- 24 Wyrokiem z dnia 21 stycznia 2010 r. Audiencia Provincial de Madrid (Hiszpania), do którego B. Purrrucker wniosła odwołanie, utrzymał w mocy orzeczenie z dnia 28 października 2008 r. Sąd apelacyjny uznał, że dla celów stosowania art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003 pierwszym pozewem lub wnioskiem jest wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, który złożony został zgodnie z prawem hiszpańskim do Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial przed złożeniem pozwu lub wniosku w sądzie niemieckim. Tymczasem przywołany przez B. Purrrucker art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003, pod warunkiem że znajduje zastosowanie w niniejszym przypadku, nie zawiera żadnego przepisu dotyczącego właściwości i odnosi się wyłącznie do stosowania środków tymczasowych w przypadkach niecierpiących zwłoki, podczas gdy właściwość, która jest rozpatrywana w niniejszym przypadku, podlega ustaleniu zgodnie z przepisami zawartymi w art. 19 tegoż rozporządzenia. Takie rozwiązanie byłoby ponadto zgodne z przepisami art. 22 ust. 3 Ley Orgánica del Poder Judicial (ustawy organicznej o sądownictwie).

Wszczęte w Niemczech postępowanie o nadanie exequatur orzeczeniu Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial wydanemu w dniu 8 listopada 2007 r.

- 25 Chodzi tu o postępowanie leżące u podstaw wydania wspomnianego wyroku w sprawie Purruker. G. Vallés Pérez początkowo domagał się między innymi wydania syna Merlína oraz wniósł, z ostrożności procesowej, o stwierdzenie wykonalności orzeczenia Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial z dnia 8 listopada 2007 r. Później domagał się przede wszystkim nadania exequatur temu orzeczeniu. W konsekwencji Amtsgericht Stuttgart, orzeczeniem z dnia 3 lipca 2008 r., oraz Oberlandesgericht Stuttgart (Niemcy), wydanym w wyniku odwołania orzeczeniem z dnia 22 września 2008 r., nadały exequatur wspomnianemu orzeczeniu.
- 26 W ramach skargi kasacyjnej wniesionej przez B. Purruker Bundesgerichtshof (Niemcy) zwrócił się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym. We wspomnianym wyroku w sprawie Purruker Trybunał odpowiedział, że przepisy art. 21 i nast. rozporządzenia nr 2201/2003 nie mają zastosowania do środków tymczasowych z zakresu prawa do pieczy wchodzących w zakres art. 20 tego rozporządzenia.
- 27 W pkt 76 wspomnianego wyroku w sprawie Purruker Trybunał w szczególności zwrócił uwagę na to, że jeżeli posiadanie jurysdykcji co do istoty sprawy – zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003 – przez sąd, który zarządził środki tymczasowe, nie wynika w sposób oczywisty z treści wydanego orzeczenia lub gdy orzeczenie to nie zawiera pozbawionego jakichkolwiek niejasności uzasadnienia dotyczącego posiadania przez ten sąd jurysdykcji co do istoty w świetle jednej z podstaw jurysdykcji wymienionych w art. 8–14 tego rozporządzenia, możliwe jest przyjęcie poglądu, że orzeczenie to nie zostało wydane zgodnie z normami jurysdykcyjnymi zawartymi w tym rozporządzeniu.

Wszczęte w Niemczech postępowanie w przedmiocie przyznania prawa do pieczy

- 28 W dniu 20 września 2007 r. B. Purruker, wnosząc powództwo co do istoty do Amtsgericht Albstadt (Niemcy), zażądała, by zostało jej przyznane wyłączne prawo do pieczy nad dziećmi Merlinem i Samirą. Powództwo to zostało doręczone pozwanemu w postępowaniu przed sądem odsyłającym dopiero w dniu 22 lutego 2008 r. listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Jednakże zarówno on, jak i Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial powzięli już wcześniej o nim wiadomość.
- 29 W szczególności z orzeczeń Amtsgericht Albstadt z dnia 25 września 2007 r. i z dnia 9 stycznia 2008 r. wynika, że zdaniem tego sądu nie było najmniejszych szans na to, aby powództwo B. Purruker zostało uwzględnione. Z uwagi bowiem na to, że rodzice nie byli małżeństwem i że raczej nie zostało stwierdzone istnienie wspólnego prawa do pieczy, ponieważ umowy notarialnej z dnia 30 stycznia 2007 r. nie można było interpretować jako stanowiącej takie stwierdzenie, B. Purruker przysługiwało wyłączne prawo do pieczy nad dziećmi z takim skutkiem, że wydanie orzeczenia o przyznaniu prawa do pieczy nie było niezbędne. Amtsgericht Albstadt wspomniał ponadto o postępowaniu toczącym się w Hiszpanii.
- 30 Orzeczeniem z dnia 19 marca 2008 r. Amtsgericht Albstadt między innymi oddalił powództwo B. Purruker w zakresie dotyczącym małoletniej Samiry z uwagi na brak właściwości. Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy orzeczeniem Oberlandesgericht Stuttgart z dnia 5 maja 2008 r. W swoim orzeczeniu Oberlandesgericht Stuttgart zauważył, że miejscem zwykłego pobytu tego dziecka była od jego urodzenia Hiszpania. Zdaniem tego sądu art. 9 rozporządzenia nr 2201/2003 nie stosuje się do okoliczności faktycznych rozpatrywanego przypadku, a warunki wymienione w art. 15 tegoż rozporządzenia nie zostały spełnione.
- 31 Kolejnym orzeczeniem z dnia 19 marca 2008 r. Amtsgericht Albstadt zawiesił postępowanie w przedmiocie prawa do pieczy nad małoletnim Merlinem na podstawie

art. 16 Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z dnia 25 października 1980 r. (zwanej dalej „konwencją haską z 1980 r.”). Zostało ono ponownie podjęte w dniu 28 maja 2008 r., na wniosek B. Purruker, ponieważ do tamtego dnia G. Vallés Pérez nie złożył wniosku o powrót [dziecka] na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. Wniosek taki nie został również złożony w późniejszym terminie.

32 W związku z wnioskiem o wykonanie orzeczenia Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial z dnia 8 listopada 2007 r. złożonym przez G. Vallésa Péreza sprawa dotycząca prawa do pieczy przydzielona została Amtsgericht Stuttgart zgodnie z art. 13 Gesetz zur Aus- und Durchführung bestimmter Rechtsinstrumente auf dem Gebiet des internationalen Familienrechts (ustawy o wykonywaniu i stosowaniu niektórych instrumentów prawnych w dziedzinie międzynarodowego prawa rodzinnego).

33 W dniu 16 lipca 2008 r. B. Purruker zażądała na podstawie art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003, aby Amtsgericht Stuttgart tytułem środka tymczasowego przyznał jej wyłączne prawo do pieczy nad synem Merlínem i ewentualnie wyłączne prawo decydowania o miejscu jego pobytu. Stało się to w kontekście między innymi problemów, które pojawiły się przy okresowych badaniach lekarskich. Orzeczeniem z dnia 28 lipca 2008 r. wniosek ten został oddalony, gdyż uznano, iż nie jest to sprawa niecierpiąca zwłoki w rozumieniu art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003. Amtsgericht Stuttgart zwrócił między innymi uwagę na to, że dziecko było objęte hiszpańskim ubezpieczeniem społecznym ojca i że w razie potrzeby możliwe jest zarządzenie przekazania matce karty ubezpieczenia zdrowotnego.

34 Z akt sprawy przekazanych Trybunałowi przez sąd odsyłający wynika, że w sierpniu, wrześniu i październiku 2008 r. Amtsgericht Stuttgart w ramach toczącego się przed nim postępowania co do istoty próbował wielokrotnie i na różne sposoby, między innymi za pośrednictwem hiszpańskiego sędziego łącznikowego w Europejskiej Sieci Sądowniczej (ESS), podjąć kontakt z Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo

de El Escorial w celu ustalenia, czy również przed tym sądem toczyło się postępowanie co do istoty. Starania Amtsgericht Stuttgart nie przyniosły jednak sukcesu.

- 35 W dniu 28 października 2008 r. Amtsgericht Stuttgart wydał orzeczenie, w którym zwrócił uwagę na kontakty z hiszpańskim sędzią łącznikowym i na brak odpowiedzi Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial. Wezwał on strony do poinformowania go i przedstawienia dowodów w przedmiocie, po pierwsze, daty złożenia w Hiszpanii przez ojca wniosku o zastosowanie środków tymczasowych, po drugie, daty doręczenia orzeczenia Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial z dnia 8 listopada 2007 r. i po trzecie, daty złożenia w Hiszpanii przez ojca powództwa co do istoty, a także daty doręczenia tego powództwa matce.
- 36 Również w dniu 28 października 2008 r. Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial wydał orzeczenie, którego treść została opisana w pkt 23 niniejszego wyroku i w którym powołuje się on na pismo wystosowane do Amtsgericht Stuttgart.
- 37 Po wezwaniu stron do ponownego zajęcia stanowiska Amtsgericht Stuttgart wydał orzeczenie w dniu 8 grudnia 2008 r. W orzeczeniu tym uczynił wzmiankę na temat orzeczenia Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial z dnia 28 października 2008 r. i o tym, że B. Purruker ma zamiar się od niego odwołać. Amtsgericht Stuttgart uznał, że nie może wydać rozstrzygnięcia w kwestii „sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek”, ponieważ naruszyłyby w ten sposób pewność prawa z tego względu, że dwa sądy z różnych państw członkowskich mogłyby wydać sprzeczne orzeczenia. Kwestia ta powinna zostać rozstrzygnięta przez sąd, który jako pierwszy stwierdził swoją właściwość. W efekcie, zgodnie z art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003, Amtsgericht Stuttgart postanowił zawiesić postępowanie do czasu uzyskania powagi rzeczy osądzonej przez orzeczenie Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial z dnia 28 października 2008 r.

- 38 B. Purucker wniosła odwołanie od orzeczenia Amtsgericht Stuttgart z dnia 8 grudnia 2008 r. W dniu 14 maja 2009 r. Oberlandesgericht Stuttgart uchylił je i przekazał sprawę Amtsgericht Stuttgart do ponownego rozpoznania. Oberlandesgericht Stuttgart uznał, że sądy powinny same badać swoją właściwość i że art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 nie przyznaje żadnemu z sądów, przed którymi wszczęto postępowanie, wyłącznej właściwości do ustalenia, przed którym z nich postępowanie zostało wszczęte najpierw. Oberlandesgericht Stuttgart wskazał, że żądanie dotyczące prawa do pieczy, zgłoszone w Hiszpanii w czerwcu 2007 r. przez G. Vallésa Péreza, zgłoszone zostało w ramach postępowania w przedmiocie środka tymczasowego, podczas gdy powództwo dotyczące prawa do pieczy, wniesione w Niemczech w dniu 20 września 2007 r. przez B. Purucker, było powództwem co do istoty. Takie powództwo i postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego, jak wskazuje ten sąd, charakteryzują się odmiennym przedmiotem sporu lub odmiennością żądań. Należałoby przyjąć możliwość ewentualnego pozytywnego sporu o właściwość między dwoma sądami.
- 39 Zarządzeniem z dnia 8 czerwca 2009 r. Amtsgericht Stuttgart zwrócił się do stron z pytaniem, na jakim etapie znajduje się postępowanie wszczęte w Hiszpanii, oraz zażądał od nich zajęcia stanowiska w przedmiocie możliwości przedłożenia Trybunałowi, zgodnie z art. 104b regulaminu postępowania przed Trybunałem, pytania prejudycjalnego dotyczącego ustalenia sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniossek.
- 40 Postanowieniem z dnia 19 października 2009 r. Amtsgericht Stuttgart zaproponował stronom zawarcie ugody, zgodnie z którą mogłyby one bądź wspólnie zadecydować o tym, że miejscem zwykłego pobytu Merlína będzie miejsce pobytu B. Purucker, a Samiry – miejsce pobytu G. Vallésa Péreza, przy zachowaniu przez obojga rodziców wspólnego prawa do pieczy, bądź też zgodnie zażądać, aby prawo do pieczy nad Merlínem zostało przyznane B. Purucker, a prawo do pieczy nad Samirą – G. Vallésowi Pérezowi. Propozycja ta nie została jednak przyjęta.

- 41 Amtsgericht Stuttgart przeprowadził w dniu 13 stycznia 2010 r. rozprawę z udziałem stron postępowania, na której G. Vallés Pérez był reprezentowany przez adwokata. Nie osiągnięto w jej wyniku ani porozumienia stron, ani zbliżenia ich stanowisk.
- 42 W dniu 21 stycznia 2010 r. Audiencia Provincial de Madrid wyrokiem, o którym wspomniano w pkt 24 niniejszego wyroku, wypowiedział się w przedmiocie odwołania wniesionego przez B. Purruker. Ten wyrok z 21 stycznia 2010 r. został przekazany Amtsgericht Stuttgart pismem wystosowanym doń przez niemieckiego adwokata G. Vallésa Péreza.

Postanowienie odsyłające i pytania prejudycjalne

- 43 W postanowieniu odsyłającym Amtsgericht Stuttgart wykazuje, dlaczego, jego zdaniem, nie ma racjonalnych wątpliwości, że miejscem zwykłego pobytu Merlína w chwili wniesienia przez B. Purruker powództwa o przyznanie jej pieczy nad nim, a więc w dniu 21 września 2007 r., były Niemcy.
- 44 Zdaniem tego sądu art. 10 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 nie uzasadnia nieprzerwanej właściwości Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial do dnia 21 września 2007 r. z uwagi na wcześniejsze wspólne zwykłe miejsce pobytu członków rodziny w Hiszpanii, ponieważ to, że Merlín został przez B. Purruker wywieziony z Hiszpanii do Niemiec w sposób niezgodny z prawem, ani nie jest prawdopodobne, ani nie zostało wykazane. Nie tylko umowa notarialna stron z dnia 30 stycznia 2007 r., ale również niezłożenie zapowiedzianego wniosku o powrót dziecka na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003 w związku z konwencją haską z 1980 r. stanowią okoliczności przemawiające przeciwko temu, że miało

miejsce niezgodne z prawem uprowadzenie dziecka w rozumieniu art. 2 ust. 11 tego rozporządzenia. Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial nie opierał ponadto swojej właściwości na tym przepisie.

- ⁴⁵ Amtsgericht Stuttgart przypomina, że zgodnie z art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003 uznaje się, że postępowanie przed sądem zostało wszczęte w chwili, w której pismo wszczynające postępowanie lub pismo równorzędne jest wniesione do sądu, pod warunkiem że powód lub wnioskodawca nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem doręczenia pisma stronie przeciwnej.
- ⁴⁶ Amtsgericht Stuttgart uściśla, że powództwo z dnia 20 września 2007 r. wpłynęło do Amtsgericht Albstadt w dniu 21 września 2007 r., ale zostało doręczone stronie pozwanej w postępowaniu przed sądem odsyłającym dopiero w dniu 22 lutego 2008 r. z przyczyn, za które B. Purrucker nie ponosi odpowiedzialności i które związane były z podważeniem międzynarodowej właściwości tego sądu do przyjęcia środków dotyczących prawa do pieczy nad córką stron postępowania przed sądem odsyłającym Samirą.
- ⁴⁷ Artykuł 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi, że sąd państwa członkowskiego, w którym najpierw złożono pozew lub wniosek dotyczący odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do danego dziecka ma, jeżeli chodzi o właściwość, pierwszeństwo przed sądem innego państwa członkowskiego, w którym następnie złożono pozew lub wniosek w odniesieniu do tego samego dziecka oraz na tej samej podstawie. Zdaniem sądu odsyłającego przedmiot sporu, z którym wiąże się wszczęcie w czerwcu 2007 r. postępowania w przedmiocie środka tymczasowego przed sądem hiszpańskim, jest taki sam jak przedmiot sporu, z którym wiąże się powództwo co do istoty wniesione do sądu niemieckiego we wrześniu 2007 r. W obydwu postępowaniach chodzi o uregulowanie na drodze sądowej odpowiedzialności rodzicielskiej za

to samo wspólne dziecko. Obie strony żądają w każdym z postępowań przyznania im wyłącznego prawa do pieczy. Strony obydwu postępowań są identyczne.

- ⁴⁸ Pierwszeństwo czasowe postępowania podlega ocenie na gruncie art. 16 rozporządzenia nr 2201/2003. Amtsgericht Stuttgart zauważył jednocześnie, że w przepisie tym nie ustanowiono rozróżnienia pomiędzy postępowaniem co do istoty i postępowaniem w przedmiocie środka tymczasowego. Okoliczność ta pozwala na przyjęcie różnych koncepcji prawnych dotyczących zakresu zastosowania art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003.
- ⁴⁹ Z koncepcji prawnej przyjętej przez Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial i Audiencia Provincial de Madrid wynika, że w rozumieniu art. 16 i 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 pozew lub wniosek został złożony w sądzie hiszpańskim już w chwili złożeniu wniosku o zastosowanie środka tymczasowego. Postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego i postępowanie co do istoty stanowią jedną proceduralną całość. Postanowienie o zastosowaniu środka tymczasowego staje się jednak ipso iure bezskuteczne w razie niezłożenia wniosku o wszczęcie postępowania co do istoty w terminie 30 dni od doręczenia tego postanowienia.
- ⁵⁰ Wbrew tej koncepcji, zgodnie z postanowieniem Oberlandesgericht Stuttgart z dnia 14 maja 2009 r., art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 nie dotyczy stosunku między postępowaniem co do istoty i postępowaniem w przedmiocie środków tymczasowych z tego względu, że te dwa postępowania różnią się przedmiotem, nawet jeżeli orzeczenie dotyczące pieczy nad dzieckiem wywołuje te same skutki bez względu na to, czy zostało wydane w ramach postępowania co do istoty, czy w przedmiocie środka tymczasowego. Taka interpretacja znajduje również uzasadnienie w okoliczności, że art. 21 i nast. rozporządzenia nr 2201/2003 nie stosują się do środków tymczasowych w rozumieniu art. 20 tego rozporządzenia.

51 W tych okolicznościach Amtsgericht Stuttgart postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy przepis art. 19 ust. 2 rozporządzenia [nr 2201/2003] znajduje zastosowanie, jeżeli sąd państwa członkowskiego, do którego zwróciła się jedna ze stron w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej, został poproszony jedynie o zarządzenie środków tymczasowych, a następnie druga strona zwróciła się do sądu innego państwa członkowskiego w związku z tym samym przedmiotem postępowania w celu wydania przez ten sąd rozstrzygnięcia co do istoty?
- 2) Czy przepis ten należy stosować również wówczas, jeżeli orzeczenie wydane w przeprowadzonym oddzielnym postępowaniu w przedmiocie środków tymczasowych w jednym państwie członkowskim nie może zostać uznane w innym państwie członkowskim w rozumieniu art. 21 rozporządzenia nr 2201/2003?
- 3) Czy zwrócenie się do sądu państwa członkowskiego w celu przeprowadzenia w sposób oddzielny postępowania w przedmiocie środków tymczasowych i [wniesienie powództwa] co do istoty w rozumieniu art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 należy traktować tak samo, jeżeli zgodnie z prawem proceduralnym tego państwa w celu wyeliminowania braków prawnoproceduralnych niezbędne jest późniejsze zwrócenie się do pierwszego z wymienionych sądów w przewidzianym terminie w celu wydania przezeń rozstrzygnięcia co do istoty?”

Postępowanie przed Trybunałem

- 52 W postanowieniu odsyłającym Amtsgericht Stuttgart wniósł, aby niniejsze odesłanie prejudycjalne zostało na podstawie art. 104b regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości rozpoznane w trybie przyspieszonym, proponując ponadto, aby do rozpoznania sprawy został wyznaczony ten sam skład orzekający, który zajmował się rozpoznaniem wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przedstawionego przez Bundesgerichtshof. Pismem z dnia 1 lipca 2010 r. Amtsgericht Stuttgart uściślił, iż złożony wniosek miał na celu zastosowanie art. 104a regulaminu postępowania, a nie art. 104b tego regulaminu.
- 53 Postanowieniem z dnia 15 lipca 2010 r. Prezes Trybunału uwzględnił ten wniosek.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 54 W drodze pytania pierwszego sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 znajduje zastosowanie, jeżeli sąd państwa członkowskiego, do którego najpierw zwróciła się jedna ze stron w celu wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej, został poproszony jedynie o zarządzenie środków tymczasowych, a następnie druga strona zwróciła się do sądu innego państwa członkowskiego w związku z tym samym przedmiotem postępowania w celu wydania przez ten sąd rozstrzygnięcia co do istoty. Pytanie drugie dotyczy zastosowania wspomnianego przepisu do orzeczenia w przedmiocie środka tymczasowego, które nie może zostać uznane w rozumieniu art. 21 tego rozporządzenia, podczas gdy pytanie trzecie dotyczy zastosowania rzeczzonego przepisu do postępowania w przedmiocie środka tymczasowego, które ewentualnie jest związane z postępowaniem co do istoty.

55 Pytania te należy rozpatrzeć łącznie.

Uwagi stron

56 Trybunałowi zostały przedstawione dwie tezy.

57 Z jednej strony B. Purrucker, rząd niemiecki oraz Komisja Europejska utrzymują, że nie zachodzi zawisłość sporu w przypadku gdy jednocześnie toczą się postępowanie co do istoty i postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego, które zakończyło się wydaniem orzeczenia, nawet jeżeli to postępowanie i postępowanie co do istoty mogą stanowić jedną proceduralną całość, pod warunkiem że powództwo co do istoty zostało wniesione przed upływem ustanowionego w prawie terminu. Ich zdaniem każde z postępowań powinno się uważać za odrębną jednostkę, a zawisłość sporu ustawałaby z chwilą wydania orzeczenia.

58 Jak podkreśla rząd niemiecki, w przeciwnym wypadku zmiana miejsca zwykłego pobytu dziecka nie mogłaby zostać wzięta pod uwagę pomimo tego, że w rozporządzeniu nr 2201/2003 taka zmiana miejsca zwykłego pobytu została uwzględniona, co byłoby sprzeczne z celem tegoż rozporządzenia, polegającym na umożliwieniu wydawania rozstrzygnięć w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej przez sąd, który jest najbliższym związany z dzieckiem. Ponadto uznanie, że zachodzi zawisłość sporu w przypadku gdy jednocześnie toczą się postępowanie co do istoty i postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego, które kończy się wydaniem orzeczenia, wywoływałoby taki skutek, że sąd, w którym później złożono pozew lub wniosek, musiałby zbadać treść prawa krajowego państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę sąd, do którego najpierw zwrócono się z pozwem lub wnioskiem w celu ustalenia, czy zastosowanie środków tymczasowych powoduje, że postępowanie co do istoty nadal się toczy. Rząd niemiecki zwraca wreszcie uwagę na ryzyko, jakie wiąże się ze swobodnym ustalaniem przez strony właściwości sądowej („forum shopping”), w sytuacji gdy kryterium sprawy niecierpiącej zwłoki zostanie podniesione po to, by sąd stwierdził

swoją właściwość, zastosował niecierpiące zwłoki środki tymczasowe postępowania i kontynuował rozpoznawanie sprawy co do istoty.

59 Z drugiej strony rządy czeski, hiszpański i francuski utrzymują, że to, czy mamy do czynienia z postępowaniem w przedmiocie środka tymczasowego, czy z postępowaniem co do istoty, nie ma znaczenia dla zastosowania art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003. Powołując się na pkt 130 opinii rzecznik generalnej E. Sharpston w postępowaniu, w wyniku którego został wydany ww. wyrok w sprawie Purruker, rząd francuski podkreśla, że rozporządzenie nie wprowadza rozróżnienia pomiędzy końcowymi czy stanowczymi orzeczeniami z jednej strony, a orzeczeniami tymczasowymi z drugiej strony ani w rozdziałach 1 i 2, ani w rozdziale 3 poświęconym uznawaniu. Kryterium mającym znaczenie jest więc okoliczność, że dwa wniesione powództwa odnoszą się do tego samego dziecka i są oparte na tej samej podstawie roszczenia, co zdaniem tego rządu ma miejsce wtedy, gdy każde z rodziców wnosi o przyznanie mu pieczy nad tym samym dzieckiem, bez względu na to, czy ma to nastąpić tytułem środka tymczasowego, czy też ostatecznego orzeczenia.

60 Wszystkie podmioty zainteresowane w rozumieniu art. 23 statutu Trybunału, które przedłożyły uwagi, uważają, że nie ma zawisłości sporu, w przypadku gdy jedno z powództw ma na celu zastosowanie środków tymczasowych w rozumieniu art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003 lub gdy sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, już zarządził środki tymczasowe w rozumieniu tego przepisu.

61 Jednocześnie Komisja podkreśla, że sądowi, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, trudno jest ustalić, czy środki tymczasowe zostały zarządzone przez sąd właściwy do rozpoznania sprawy co do istoty, czy też są to środki tymczasowe w rozumieniu art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003. Z tego względu Komisja zajmuje to samo stanowisko co rząd niemiecki, a mianowicie że postępowanie mające na celu zastosowanie środków tymczasowych jest postępowaniem autonomicznym, które ulega zakończeniu z chwilą wydania orzeczenia zarządzającego takie środki. Komisja przyznaje jednak, iż należałoby uczynić wyjątek od tej zasady wówczas, gdy prawo

krajowe wymaga, aby przed wniesieniem powództwa co do istoty skarżący najpierw doprowadził do wszczęcia postępowania w przedmiocie środka tymczasowego.

- ⁶² Większość zainteresowanych podmiotów, które przedłożyły uwagi, zauważyła, że chociaż przepis dotyczący zawisłości sporu, który znajduje się w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, jest identyczny z przepisem zawartym w art. 21 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32) zmienionej Konwencją z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Dz.U. L 304, s. 1 i – tekst ze zmianami – s. 77), Konwencją z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej (Dz.U. L 388, s. 1), Konwencją z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej (Dz.U. L 285, s. 1) oraz Konwencją z dnia 29 listopada 1996 r. w sprawie przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji (Dz.U. 1997, C 15, s. 1, zwanej dalej „konwencją brukselską”), a także z przepisem zawartym w art. 27 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1), cele i pozostałe przepisy tych dokumentów różnią się względem siebie w zbyt dużym stopniu, aby rozwiązania, które ewentualnie zostały przyjęte w ramach konwencji brukselskiej lub rozporządzenia nr 44/2001, można było zastosować w kontekście rozporządzenia nr 2201/2003.

- ⁶³ Rząd niemiecki podkreśla w szczególności, że w sprawach z zakresu prawa cywilnego, które objęte są zakresem stosowania rozporządzenia nr 44/2001, środek tymczasowy korzysta jedynie z ograniczonej powagi rzeczy osądzonej, podczas gdy z orzeczeniem co do istoty wiąże się pełna powaga rzeczy osądzonej. Zdaniem tego rządu inaczej jest w przypadku środka tymczasowego dotyczącego opieki rodzicielskiej, który korzysta jedynie z powagi rzeczy osądzonej w sensie formalnym, ale nie w sensie materialnym, co oznacza, że może on później stanowić przedmiot nowego orzeczenia uwzględniającego nowe okoliczności. Ponadto, jak zauważa Komisja, przepisy dotyczące kolizji orzeczeń różnią się względem siebie.

Odpowiedź Trybunału

- ⁶⁴ Przepisy dotyczące zawisłości sporu służą – w interesie prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości w ramach Unii – unikaniu równoległych postępowań przed sądami różnych państw członkowskich i w rezultacie uniknięciu wydania sprzecznych orzeczeń (zob. podobnie w odniesieniu do konwencji brukselskiej wyroki: z dnia 9 grudnia 2003 r. w sprawie C-116/02 Gasser, Rec. s. I-14693, pkt 41; z dnia 14 października 2004 r. w sprawie C-39/02 Mærsk Olie & Gas, Zb.Orz. s. I-9657, pkt 31).
- ⁶⁵ Zgodnie z art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 zawisłość sporu ma miejsce, jeżeli pozwy lub wnioski dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do tego samego dziecka oraz na tej samej podstawie roszczenia zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich. Nie jest w tym względzie niezbędne, aby pozwy lub wnioski dotyczyły tych samych stron.
- ⁶⁶ Mając na uwadze cele rozporządzenia nr 2201/2003 i okoliczność, że w treści art. 19 ust. 2 tego rozporządzenia nie zostało użyte pojęcie „zawisłości sporu”, tak jak ma to miejsce w krajowych porządkach prawnych różnych państw członkowskich, ale zamiast tego wymienionych zostało kilka przesłanek materialnych stanowiących elementy definicji, należy stwierdzić, że pojęcia, których użyto we wspomnianym art. 19 ust. 2 dla celów zdefiniowania stanu zawisłości sporu, należy uważać za pojęcia autonomiczne (zob. podobnie w odniesieniu do konwencji brukselskiej wyrok z dnia 8 grudnia 1987 r. w sprawie 144/86 Gubisch Maschinenfabrik, Rec. s. 4861, pkt 11).
- ⁶⁷ Pojęcia „tego samego przedmiotu” i „tej samej podstawy” powinny być definiowane z uwzględnieniem celu art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003, którym jest uniknięcie wydania sprzecznych orzeczeń.

- 68 Trybunał orzekł już w odniesieniu do konwencji brukselskiej, że na przedmiot sporu składa się cel, do którego zmierza pozew lub wniosek (zob. wyrok z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie C-406/92 Tatry, Rec. s. I-5439, pkt 41). W celu sprawdzenia, czy przedmiot dwóch pozwów lub wniosków jest taki sam, należy wziąć pod uwagę żądania przedstawione przez skarżących w każdym ze sporów (wyrok z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie C-111/01 Gantner Electronic, Rec. s. I-4207, pkt 26). Ponadto Trybunał stwierdził w drodze wykładni, że pojęcie „podstawy” obejmuje okoliczności faktyczne i przepisy prawne, które zostały podniesione w celu uzasadnienia pozwu lub wniosku (zob. ww. wyrok w sprawie Tatry, pkt 39).
- 69 Wszystkie zainteresowane podmioty, które przedstawiły uwagi, słusznie utrzymują, że w przypadku powództwa mającego na celu zastosowanie środków tymczasowych w rozumieniu art. 20 wspomnianego rozporządzenia i powództwa co do istoty nie może mieć miejsca stan zawisłości sporu.
- 70 Jak bowiem przypominał Trybunał w pkt 61 ww. wyroku w sprawie Purucker, art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003 nie można uważać za przepis przyznający jurysdykcję co do istoty.
- 71 Poza tym zastosowanie wspomnianego przepisu nie stanowi przeszkody dla wniesienia powództwa do sądu, który jest właściwy do rozpoznania sprawy co do istoty. Artykuł 20 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 zapobiega jakimkolwiek ryzyku wydania sprzecznych orzeczeń w przypadku orzeczenia zarządzającego środki tymczasowe w rozumieniu art. 20 tego rozporządzenia i orzeczenia wydanego przez sąd właściwy do rozpoznania sprawy co do istoty, ponieważ stanowi on, że środki tymczasowe w rozumieniu art. 20 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia tracą moc, gdy sąd, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, podjął środki, które uważa za właściwe.
- 72 Zawisłość sporu w rozumieniu art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 może zatem powstać wyłącznie wtedy, gdy co najmniej dwa postępowania mające ten sam

przedmiot i tę samą podstawę toczą się przed różnymi sądami i gdy skarżący w tych różnych postępowaniach wnoszą o wydanie orzeczenia, które może zostać uznane w państwie członkowskim innym niż państwo siedziby sądu, do którego zwrócono się w związku z jego właściwością do rozpoznania sprawy.

73 W tym względzie nie można wprowadzić rozróżnienia opartego na charakterze postępowań wszczętych przed tymi sądami, a mianowicie postępowania w przedmiocie środka tymczasowego oraz postępowania co do istoty. Ani pojęcie „orzeczenia” zawarte w art. 2 pkt 4 rozporządzenia nr 2201/2003, ani art. 16 i 19 tego rozporządzenia dotyczące odpowiednio wniesienia do sądu pozwu lub wniosku i zawisłości sporu nie wskazują bowiem na to, że w rozporządzeniu dokonano takiego rozróżnienia. Wynika to również z tych przepisów tegoż rozporządzenia, które dotyczą uznawania i wykonywania orzeczeń, a mianowicie jego art. 21 i 23.

74 Poza tym zdecydowanie się na wszczęcie jednego z tych postępowań, a nie innego, może być podyktowane szczególnymi rozwiązaniami zawartymi w prawie krajowym. Komisja zwraca uwagę na sytuację, w której prawo krajowe ustanawia obowiązek wszczęcia postępowania w przedmiocie środka tymczasowego przed wszczęciem postępowania co do istoty.

75 Mając na uwadze orzecznictwo przytoczone w pkt 68 niniejszego wyroku i bardziej konkretnie ww. wyrok w sprawie Gantner Electronic, należy stwierdzić, że znaczenia nabiera ustalenie, czy skarżący przed sądem, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, żąda, aby sąd ten wydał orzeczenie w związku z jego właściwością do rozpoznania sprawy co do istoty w rozumieniu rozporządzenia nr 2201/2003.

76 Porównanie żądania skarżącego przed tym sądem z żądaniem skarżącego przed sądem, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, jest elementem pozwalającym temu drugiemu sądowi na ustalenie, czy doszło do zawisłości sporu.

- 77 Jeżeli z przedmiotu żądania wniesionego do sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, i z okoliczności faktycznych w nim przytoczonych oczywiście wynika, że nie zawiera ono żadnych okoliczności mogących uzasadnić posiadanie przez sąd, do którego je wniesiono, właściwości do rozpoznania sprawy co do istoty w rozumieniu rozporządzenia nr 2201/2003 – sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, może uznać, że nie zachodzi zawisłość sporu.
- 78 W przeciwnym wypadku, jeżeli z żądań skarżącego lub z okoliczności faktycznych przytoczonych w żądaniu zgłoszonym w sądzie, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, nawet jeśli zwrócono się do niego w celu zarządzenia środków tymczasowych, wynika, że powództwo zostało wniesione do sądu, który *prima facie* może posiadać właściwość do rozpoznania sprawy co do istoty – na sądzie, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, spoczywa obowiązek zawieszenia postępowania w sprawie zgodnie z art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 do czasu ustalenia właściwości sądu, do którego zwrócono się wcześniej. W zależności od okoliczności i pod warunkiem że spełnione zostały przesłanki zawarte w art. 20 rozporządzenia, sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, może zastosować niezbędne środki tymczasowe w interesie dziecka.
- 79 Istnienie orzeczenia sądowego zarządzającego środki tymczasowe, w którym nie zostało uściślone, czy sąd, który je zarządził, jest właściwy do rozpoznania sprawy co do istoty, nie może stanowić dowodu – na poparcie zarzutu zawisłości sporu – istnienia żądania co do istoty, jeżeli nie ma informacji na temat właściwości sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, i okoliczności faktycznych przytoczonych w powództwie co do istoty.
- 80 Jednakże do sądu, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, należy zbadanie z urzędu, czy zarządzenie środków tymczasowych przez sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, nie było jedynie wstępem do późniejszego orzeczenia,

wydanego w warunkach lepszej znajomości sprawy i nie naznaczonych pilnością orzekania. Sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, powinien ponadto zbadać, czy żądanie zarządzenia środków tymczasowych i przedstawione w późniejszym czasie żądanie co do istoty nie stanowią jednej proceduralnej całości.

- 81 W miarę możliwości ustanowionych w prawie krajowym sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, może – jeżeli w obydwu postępowaniach występują te same strony – wezwać stronę, która podniosła zarzut zawisłości sporu, do przedstawienia informacji na temat przytoczonego sporu i treści żądania. Poza tym, mając na uwadze okoliczność, że rozporządzenie nr 2201/2003 opiera się na współpracy i wzajemnym zaufaniu sądów, wspomniany sąd może powiadomić sąd, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, o tym, że zostało doń zgłoszone żądanie, zwrócić jego uwagę na ewentualną zawisłość sporu, poprosić go o przekazanie mu informacji dotyczących postępowania, które się przed nim toczy, oraz zajęcie stanowiska w przedmiocie jego właściwości w rozumieniu rozporządzenia nr 2201/2003 lub przekazanie mu wszelkich orzeczeń, które zostały już wydane w tym względzie. Sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, może wreszcie zwrócić się do organu centralnego w swoim państwie członkowskim.
- 82 Jeżeli pomimo podjętych starań sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, nie posiada informacji zaświadczających, że do innego sądu zostało zgłoszone żądanie, oraz pozwalających na ustalenie przedmiotu i podstawy tego żądania, mających w szczególności wykazać, że inny sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek, jest właściwy zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003, powinien on po upływie rozsądnego terminu na udzielenie odpowiedzi na przedstawione pytania kontynuować rozpoznanie powództwa, które zostało doń wniesione.
- 83 Czas trwania takiego rozsądnego terminu powinien zostać ustalony przez sąd przy wzięciu pod uwagę przede wszystkim interesu dziecka. Okoliczność, że jest to małe dziecko, stanowi kryterium, które należy w tym względzie uwzględnić (zob. podobnie wyrok z dnia 11 lipca 2008 r. w sprawie C-195/08 PPU Rinau, Zb.Orz. s. I-5271, pkt 81).

- 84 Należy przypomnieć, że rozporządzenie nr 2201/2003, uwzględniając nadrzędny interes dziecka, ma na celu umożliwienie sądowi, który jest najbliższym dziecku i który z tego względu najlepiej zna jego sytuację i stan jego rozwoju, wydania niezbędnych orzeczeń.
- 85 Należy wreszcie podkreślić, że zgodnie z art. 24 rozporządzenia nr 2201/2003 jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenia nie może być badana. Jednocześnie skoro art. 19 ust. 2 wspomnianego rozporządzenia stanowi, że sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, powinien w razie wystąpienia zawisłości sporu zawiesić postępowanie, to ma to na celu właśnie umożliwienie sądowi, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie swojej właściwości.
- 86 Z ogółu powyższych rozważań wynika, że należy odpowiedzieć na przedłożone pytania, iż:
- Przepisy art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 nie znajdują zastosowania, jeżeli do sądu państwa członkowskiego, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek w celu uzyskania środków dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, zwrócono się jedynie o zastosowanie środków tymczasowych w rozumieniu art. 20 tego rozporządzenia, a do sądu innego państwa członkowskiego, który jest właściwy do rozpoznania sprawy co do istoty w rozumieniu tegoż rozporządzenia, zwrócono się później o zastosowanie takich samych środków, niezależnie od tego, czy mają one mieć charakter tymczasowy lub ostateczny.
 - Okoliczność, że do sądu państwa członkowskiego wpłynął pozew lub wniosek w ramach postępowania w sprawie środków tymczasowych lub że takie środki zostały zarządzone w ramach takiego postępowania, a z żadnego elementu zgłoszonego żądania lub wydanego orzeczenia nie wynika, że sąd, do którego zwrócono się o zarządzenie środków tymczasowych, jest właściwy w rozumieniu rozporządzenia nr 2201/2003, nie musi wykluczać istnienia – ewentualnie dozwolonego w prawie krajowym tego państwa członkowskiego – żądania co do istoty związanego z żądaniem zarządzenia środków tymczasowych i zawierającego elementy,

które mogą wykazać, że sąd, do którego je wniesiono, jest właściwy w rozumieniu tegoż rozporządzenia.

- Jeżeli pomimo podjętych starań mających na celu uzyskanie informacji od strony, która powołuje się na zawisłość sporu, od sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, i od organu centralnego, sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, nie posiada żadnych danych pozwalających na ustalenie przedmiotu i podstawy żądania zgłoszonego w innym sądzie i mających w szczególności wykazać, że ten sąd jest właściwy zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003, i gdy ze względu na szczególne okoliczności interes dziecka wymaga wydania orzeczenia, które może zostać uznane w państwach członkowskich innych niż państwo siedziby sądu, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, sąd ten powinien – po upływie rozsądnego terminu na udzielenie odpowiedzi na przedstawione pytania – kontynuować rozpoznawanie zgłoszonego przed nim żądania. Długość takiego rozsądnego terminu powinna zostać ustalona z uwzględnieniem nadrzędnego interesu dziecka w świetle konkretnych okoliczności rozpatrywanego przypadku.

W przedmiocie kosztów

- 87 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Przepisy art. 19 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, nie znajdują zastosowania, jeżeli do sądu państwa członkowskiego, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek w celu uzyskania środków dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, zwrócono się jedynie o zastosowanie środków tymczasowych w rozumieniu art. 20 tego rozporządzenia, a do sądu innego państwa członkowskiego, który jest właściwy do rozpoznania sprawy co do istoty w rozumieniu tegoż rozporządzenia, zwrócono się później o zastosowanie takich samych środków, niezależnie od tego, czy mają one mieć charakter tymczasowy lub ostateczny.

Okoliczność, że do sądu państwa członkowskiego wpłynął pozew lub wniosek w ramach postępowania w sprawie środków tymczasowych lub że takie środki zostały zarządzone w ramach takiego postępowania, a z żadnego elementu zgłoszonego żądania lub wydanego orzeczenia nie wynika, że sąd, do którego zwrócono się o zarządzenie środków tymczasowych, jest właściwy w rozumieniu rozporządzenia nr 2201/2003, nie musi wykluczać istnienia – ewentualnie dozwolonego w prawie krajowym tego państwa członkowskiego – żądania co do istoty związanego z żądaniem zarządzenia środków tymczasowych i zawierającego elementy, które mogą wykazać, że sąd, do którego je wniesiono, jest właściwy w rozumieniu tegoż rozporządzenia.

Jeżeli pomimo podjętych starań mających na celu uzyskanie informacji od strony, która powołuje się na zawisłość sporu, od sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, i od organu centralnego, sąd, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, nie posiada żadnych danych pozwalających na ustalenie przedmiotu i podstawy żądania zgłoszonego w innym sądzie i mających w szczególności wykazać, że ten sąd jest właściwy zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003, i gdy ze względu na szczególne okoliczności interes dziecka

wymaga wydania orzeczenia, które może zostać uznane w państwach członkowskich innych niż państwo siedziby sądu, do którego później wniesiono pozew lub wniosek, sąd ten powinien – po upływie rozsądnego terminu na udzielenie odpowiedzi na przedstawione pytania – kontynuować rozpoznawanie zgłoszonego przed nim żądania. Długość takiego rozsądnego terminu powinna zostać ustalona z uwzględnieniem nadrzędnego interesu dziecka w świetle konkretnych okoliczności rozpatrywanego przypadku.

Podpisy